

Próbaérettségi 2.

Szövegértés

Szilágyi Szabolcs: „Nagyközönség nélkül értelmét veszíti a műemlékvédő munkája”

[1] *Furu Árpád több mint két évtizede tanulmányozza Erdély népi építészetét. 2018-ban megjelent a Tájtagolódás Erdély népi építészetében című munkája, amelyben részletesen bemutatja Erdély kis és nagy tájegységeit, valamint a népi építészet differenciált fejlődését. A nagy sikerre való tekintettel a kötetet idén újra kiadták, ennek apropóján beszélgetett el a szerzővel Szilágyi Szabolcs a kolozsvári Vallásszabadság Házában.*

[2] A Tájtagolódás Erdély népi építészetében című köteted 2018-ban jelent meg, majd olyan jól fogyott, hogy idén újra kiadták. Beszéljél róla bővebben?

Húszéves kutatómunka áll a kötet mögött, és azzal a céllal fogtam bele az összeállításába, hogy megismertessem az emberekkel Erdély népi építészetét. A népi építészet ugyanis – a népi kultúra egyéb területeihez, a népviselethez, a néptánchoz vagy a népzenehez hasonlóan – a 18–19. századtól kezdve táji sajátosságokat öltött a Kárpát-medencében, és ez a táji változatosság hihetetlen kulturális gazdagságot hozott létre. Ez a jelenség tőlünk kicsit nyugatra, a mai Magyarország területén a 19. század végén teljesedett ki, a kulturálisan kissé lemaradt erdélyi régióban viszont még a 20. században is javában zajlott ez a gyönyörű fejlődési folyamat. Újabb háztípusok és sajátosságok jelentek meg, és bátran kijelenthetjük, hogy 1950-ig egy nagyon értékes népi építészeti sokszínűség jellemezte az erdélyi tájegységeket. De hiába kutatták többen is a területet, nagyon sok feltáratlan része maradt.

[3] Hogyan jöttél rá arra építőmérnökként, hogy ez a kutatási terület viszonylag feltáratlan? Elvégre te nem is népi építészettel akartál foglalkozni.

Valóban nem szerepelt a terveim között a népi építészet, legalábbis diákkoromban még nem. Azt viszont tudtam, hogy építészettel szeretnék foglalkozni. Én a nyolcvanas években voltam nyílt elméjű diák, amikor a műemlékvédelem éppen tiltólistán volt. A szüleimmel hétvégenként hanyattatott sorsú templomokat és várromokat kerestünk fel, kissé humorosan akár azt is mondhatom, hogy nehéz gyermekkorom volt, hiszen nekem ezt kellett csinálnom szabadidőmben, és ez bizony nyomot hagyott bennem.

[4] Amikor 1990-ben változott a világ, én a műegyetem padjait koptattam. Akkor fogalmazódott meg bennem az, hogy műemlékvédelemmel szeretnék foglalkozni. 1992–93-tól önkéntesként, aztán kezdő szakemberként próbáltam haladni ezen az ösvényen. Ebben az időszakban sok volt az aratnivaló, és kevés a dolgos kéz. Csak úgy habzsoltuk a feladatokat, és ismerkedtünk a lehetőségekkel. Akkor tudtunk meg többet a műemlék- és örökségvédelemről, és arra is hamar ráeszméltünk, hogy ezeket nem műveli idehaza senki. Hamar megértettük, hogy a népi műemlékek megvédéséhez először meg kell őket ismernünk, ehhez pedig kutatni is kell. Így szép csendesen elindultunk ezen az ösvé-

nyen, falvakba jártunk, népi házakat fényképeztünk és rajzoltunk, és akkor egyszer csak berobbant az életembe Torockó, a torockói értékvédelem. Innentől kezdve pedig kötelességemnek éreztem azt, hogy többet megtudjak a népi kultúráról.

[5] Milyen volt Torockó a kilencvenes évek elején?

Torockó már akkor is igazán mesebeli és csodás volt. Szinte vágni lehetett a csendet, ami egy kívülállónak nagyon vonzó, egy ebben élőnek pedig talán nagyon nyomasztó. Amikor a kilencvenes évek elején a torockói emberek rájöttek arra, hogy a lánctalpak mégsem jönnek, és nem bontják le a falut, nagy lendülettel elkezdtek dolgozni. Mi pedig segítettünk nekik abban, hogy úgy alakítsák a portáikat, házaikat, hogy a régi értékek ne vesszenek kárba – mondhatni együtt gondolkodtunk és dolgoztunk velük. Sokat tettünk azért, hogy Torockó népi építészeti öröksége megmaradjon. [...]

[6] Hogyan lesz a műemlékvédőből néprajzos?

Úgy, hogy egy kicsit szerényebbé válik, és belátja: a védelem szép gondolat és nemes cél, de sajnos gyakran nem életszerű. Hiszen a világ, a népi kultúra és az emberek életmódja is olyan ütemben változik, hogy ezekből olykor csak apróbb szeleteket lehet megmenteni. Ha az ember képes elfogadni azt, hogy egy változó világban kutat, akkor megnyílnak az ajtók, és érdekes dolgokat fedezhet fel. Szerettem volna megérteni azt, hogy miért ilyen az egyik tájegység, és miért olyan a másik. Mikor, hogyan és miért váltak különbözőkké, és mi az oka annak, hogy Erdélyben a magyarok és a románok is „fújják a magukét”, és a történeteik, az elképzeléseik nem feltétlenül találkoznak egymással. [...]

[7] Ha visszaugranánk az időben mondjuk száz vagy hatszáz évet, milyennek látnánk a kalotaszegi házakat?

Ezt nehéz megmondani. Azt látjuk, hogy az érzékszerveinkkel elérhető, tapintható, rajzolható, fényképezhető házak Erdély-szerte elfogytak a 18. század közepére, elejére. Kalotaszegen a helyzet ennél mostohább, ott a legkorábbra datált házakat az 1850-es évekig tudtuk visszavezetni, de a kutatások szerencsére nem állnak meg a tapinthatónál. Vannak források arról, hogyan festettek a 18. századi házak Kalotaszegen – másképp néztek ki, más anyagokból építették őket, tehát vissza tudunk azért tekinteni. És hát a régészet egy nyitott terület. Például nagy izgalommal figyeljük az autópálya nyomvonalán végzett feltárások eredményeit, ha szerencsénk van, talán többet megtudhatunk akár a 14–16. századi épületekről is – persze ebben az időszakban még nem beszélhetünk kalotaszegi építészeti sajátosságokról, így ezeket az esetleges régészeti feltárásokat főként a nagytáji, erdélyi építészeti nagykönyvbe tudjuk majd beleilleszteni.

[8] Hogyan sűrítéd kötetbe mindazt, amit elmeséltél? Hogyan dolgozol, lefényképezed vagy inkább leírod a látottakat?

A fénykép hihetetlen előnyt jelent, mellette sokat adatlapozunk és rajzolunk is. Sajnos én nem rendelkezem olyan rajz tehetséggel, mint számos elődöm, úgyhogy én inkább fényképeket és technikai rajzokat készítek, ezen túlmenően pedig történeti forrásokat, leltárokat, egyéb anyagokat vizsgálok. Egy ilyen kutatás során nem elégedhetünk meg az-

zal, amit látunk vagy tudunk, hanem szükségünk van a teljes képre – így minden korábbi kutató eredményeit, megállapításait figyelembe vesszük. Átfogóan kell vizsgálnunk, majd ezt követi a szintézis – és akkor az ember vagy észreveszi az összefüggéseket, vagy nem; vagy a helyes összefüggéseket veszi észre, vagy nem. Ezt majd eldönti az utókor. Nyilván annak csak örülök, ha valaki vitába száll azzal, amit például ebben a könyvben leírtam – bár így lenne, és lenne még olyan kutató, aki továbbviszi a munkámat.

[9] Tíz-tizenöt évnvi adatfelvétel és tíz év adatfeldolgozás áll a kötet összeállítása mögött. De persze nem csak egyedül dolgoztam, a terepen egy csapat segítette a munkámat. Nagy szükség van olyan felkészült, tapasztalt, igazi mesterekre, akik irányítják az ember útját. Itt Balassa Iván nevét említeném meg, aki kezdettől fogva mellettem állt mentorként, majd társkutatóként, illetve vitapartnerként is a segítségemre volt. A doktori értekezésem vezető tanára, Pozsony Ferenc akadémikus tanár úr is rengeteget segített nekem, ő a műemlékvédő építész habitusomat nagyon finoman, nagyon kedvesen, de határozottan terelgette a néprajzos látásmód felé – ennek a jelentőségét csak most értékelem igazán. Amikor ez a terelgetés elkezdődött, egy kicsit berzenkedtem tőle. [...]

[10] Kiknek ajánlod igazán ezt a kötetet?

A műemlékvédő habitus azért nem vett ki belőlem teljesen, és műemlékvédőként megtanultuk, hogy a műemléket önmagában védeni nemigen lehet, de nem is érdemes – a felhasználó, a tulajdonos, a nagyközönség nélkül értelmét veszíti a műemlékvédő munkája. Ugyanez igaz a kutatásra is: írogathatunk a kutatói elefántcsonttoronyból annak a néhány népiépítész-kutatónak, akit ez a téma érdekel, de ez önmagában nem elég. Úgyhogy én próbáltam arra törekedni a kötet összeállítása során, hogy a szakmától távol álló nagyközönség is értékelhesse azt. Lesz, aki a gazdag képanyagban merül el jobban, más a leíróbb jellegű fejezeteket fogja jobban értékelni. Vagy ott van például a kilencedik fejezet, amely a táji tagolódásról szól. Itt megismerhetjük a főbb tájegységeket, és azt, hogy miképp változtak ezek az elmúlt kétszáz év során. Úgy hiszem, ez a könyv egy fiatal diákot és egy nyugdíjas olvasót is egyaránt érdekelhet, és remélem, hogy valóban közönségbarát kötetet sikerült létrehoznom. Az pedig külön öröm a számomra, hogy az első kiadás röpké egy év alatt elfogyott, és sikerült támogatást szerezni a második kiadásra is.

Művelődés. LXXV. (2022) Január <https://muvelodes.net>

Feladatok

1. Helyettesítse a szöveg aláhúzott szavait! Egyes esetekben csak az aláhúzott szót kell helyettesítenie. Megadtuk a szövegrészek számát!

- a) [1] ...ennek apropóján: .....
- b) [2] ...kissé lemaradt erdélyi régió: .....
- c) [4] ...úgy habzsolgtuk a feladatokat: .....

d) [8] ...majd ezt követi a szintézis:

4 pont

2. A szöveg interjúként magán hordozza az előbeszéd sajátosságait. Fejezze be a jellemzőket magyarázó mondatokat! Megadtunk egy szövegrészt, amiben ez a jellemző érvényesül.

a) (például: 2. bekezdés 1. mondata)

A mondatok, tagmondatok tagolása ....., olykor egyetlen ..... sűrít bele több gondolatot. Így az és-sel kezdődő rész is új mondat.

b) (például: 4. bekezdés)

Törekszik a ..... hatásra, a ..... kifejezésmódra (mint: *berobbant az életembe, habzsoltuk a feladatokat*).

c) (például: 5. bekezdés)

A kiemelt ..... szólás vagy körülírás is jelzi, hogy az előbeszédben gyakran használ ..... nyelvi formákat, szerkezeteket

6 pont

3. Válaszoljon szövegbeli idézetekkel a kérdésekre! [2]

a) Miért akarta Furu Árpád megismertetni az emberekkel Erdély népi építészetét?

b) Mi volt az oka a folyamat egyenlőtlen földrajzi megvalósulásának?

2 pont

4. Fogalmazza meg röviden, mire vonatkozik a mondat, mi a jelentése a szöveg adott helyén!

a) *Ebben az időszakban sok volt az aratnivaló, és kevés a dolgos kéz.* [4]

2 pont

b) ...írogathatunk a kutatói elefántcsonttoronyból ... [10]

1 pont

5. Adja meg a szavakban érvényesülő hangtörvény nevét!

- a) egyszer: .....
- b) izgalommal: .....
- c) időszakban: .....

3 pont

6. Írja ki a szövegből azt a tagmondatot, amelyik...

a) ...a 2. kérdésre inkább választ ad!

b) a legkorábbi ismeretséget jelentette a műemlékekkel Furu Árpád számára!

2 pont

7. Adja meg Furu Árpád szakmai életútjának állomásait időrendi sorrendben!

Nevezze meg, ki volt nagy hatással életútjának ilyen alakulására! .....

2 pont

8. Fejezze be a mondatokat a szövegben foglaltaknak megfelelően! ([6], [10])

- a) Furu Árpád belátta, hogy mivel a világ így ....., ebből nem lehet ..... megmenteni. Ezt belátva ..... olyat, amit előtte nem látott, ismert.
- b) Furu Árpád kötete ..... év építészetét öleli fel.

4 pont

9. **Döntse el az állítok igazságtartalmát! Karikázza be a megfelelő szót! ([7], [5], [3], [9])**

a) Az autópálya építése során végzett régészeti feltárások segítenek a kalotaszegi építészeti sajátosságok megismerésében.

IGAZ HAMIS

b) Torockó a 90-es években vonzó, nyüzsgő terület volt.

IGAZ HAMIS

c) Furu Árpád gyermekkorát meghatározta szülei szabadidős tevékenysége.

IGAZ HAMIS

d) Két évtizedig dolgozott Furu Árpád és csapata a köteten.

IGAZ HAMIS

e) A műemlékvédelmi látásmódot nem könnyen engedte el a szerző.

IGAZ HAMIS

5 pont

10. **Sorolja fel a kötet 4 lehetséges felhasználási (visszacsatolási) lehetőségét! ([8], [9], [10])**

1. ....
2. ....
3. ....
4. ....

4 pont

11. **Értelmezze a *Táji tagolódás Erdély népi építészetében* kötetet mint kommunikációs folyamatot! Adja meg a kommunikáció tényezőit ebben a közlésben!**

a) Feladó: .....

b) Kód: .....

c) Vevők: .....

d) Üzenet: .....

e) Csatorna: .....

5 pont

Összesen: ...../ 40 pont

Irodalmi feladatlap

1. Adja meg röviden, mi köti össze a személyeket!

a) Aiszóposz, La Fontaine, Heltai Gáspár

.....
.....

b) Horatius, Vergilius, Ovidius

.....
.....

c) Pilátus, Mária Magdolna, Júdás

.....
.....

3 pont

2. Mely magyar szerzők neve kapcsolható a következő fogalmakhoz?

a) katonaének: .....

b) fiktív levél: .....

2 pont

3. Adja meg a következő eseményekhez tartozó évszámokat, helyeket, személyeket Petőfi Sándor életrajzából!

a) Születésének vagy halálának dátuma: .....

b) Feleségének a neve: .....

c) Ekkor írja a János vitézt: .....

3 pont

4. Karikázza be az(oka)t a jellemző(ke)t, amely(ek) nem igaz(ak) Jókai Mór *Az arany ember* című nagyregényére!

- a) több szálon futó cselekmény
- b) a szerző nem jelenik meg a regényben
- c) romantikus helyzetek
- d) realista elemek
- e) erőteljes női karakterek
- f) erőteljes férfi karakterek
- g) a polgárosodó világ eseményei, élethelyzetei

2 pont

5. Melyik korstílusra jellemzők az alábbiak? Írja a betűjelüket a megfelelő korstílus alá! Két elemet két helyre kell beírnia.

- A) az ókori művészet újjáéledése
- B) mindent betöltő, erőteljes vallásosság
- C) eposz
- D) dráma
- E) humanizmus
- F) udvari pompa   modor

Reneszánsz

Barokk

Klasszicizmus

3 pont

6. Párosítsa a műveket és a szerzőket!

a) Gogol	1. Bűn és bűnhődés
b) Dosztojevszkij	2. Vörös és fekete
c) Balzac	3. Ivan Iljics halála
d) Stendhal	4. Twist Olivér,
e) Dickens	5. A köpönyeg
f) Tolsztoj	6. Goriot apó

a) ..... b) ..... c) ..... d) ..... e) ..... f) .....

3 pont

7. Határozza meg a szerzőt és a mű címét!

- a) *Mély a börtön: egy sugár-szál
Odafélni alig képes;
Egy sugár a börtön napja,
Éje pedig rémtül népes.
Oh! irgalom atyja, ne hagyj el.*

Szerző: ..... Mű címe: .....

- b) *Partra szállottam. Levonom vitorlám.
A szelek mérget nemesen kiálltam.
Sok Charybdis közt, sok ezer veszélyben
Izzada orcám.*

Szerző: ..... Mű címe: .....

2 pont

8. Adja meg a képen látható magyar szerzőhöz kapcsolódó adatokat!

- a) A szerző neve: .....
- b) Első verseskötetének címe: .....

Összesen: ..... / 20 pont

Szövegalkotás**1. Műértelmező szövegalkotás: egy mű értelmezése**

Értelmezze a faluképet József Attila Falu című költeményében! Elemzésében térjen ki a képi és gondolati párhuzamok kapcsolataira, a falu atmoszférájának érzékeltetésére!

József Attila: Falu

Mint egy tányér krumplipaprikás,
lassan gőzölög lusta,
langy estében a piros palás,
rakás falucska.

Itt is, ott is karcsú füst – remény -
tüdődni, merre szálljon,
áll kicsit a kémény küszöbén
és int a tájon.

Akácocskát babrál a homály.
A fa telt, kicsi keble
beléreszket, csöpp sóhaja száll -
levegő-lepke.

S körüllem, míg elfed hallgatag
a lágy borongás bokra,
ugatások némán hullanak
nagy bársonyokra...

...Lámpát gyújtanak az asszonyok.
És erőlködve, rángva,
égbe röppenne, mint elnyomott
lélek, a lángja.

El is lobban mind... Egy fény a rét.
Az anyás hold-világa
elé nyújtja kövér tenyerét
egy bodza-ága.

Örök boldogság forrása mos
egy rekedt, csorba téglát.
Smaragd Buddha-szobrok harmatos
gyepben a békák.

A vadzab, ki kardot vont elő,
fejét mélyen lehajtja.
Most a dicsőség és az erő
a repedt pajta...

...Benne csend van. Mintha valami
elhangzott volna csengve.
Fontolni lehet, nem hallani.
Nincs, csak a csendje.

S ahogy földerül az értelem,
megérti, hogy itt más szó
nem eshetett, mint ami dereng:
eke és ásó.

Szó, mert velük szólal a paraszt
napnak, esőnek, földnek.
Szó, mint szóval mondom én el azt
gondos időnek.

Szó, mint csecsemőnek a mosoly.
Veregetés a lónak.
Szó. De tiszta értelmű, komoly
tagja a szónak...

...Hallgatom az álmodó falut.
Szorongó álmok szállnak;
meg-megrebbentik az elaludt
árnyú fűszálat.

Alszanak az egek, a mezők.
Ostorok, csizmák, kések.
Lombok közt a tiszta, tág közök.
S a levélrések.

Alszanak a nyers, nehéz szavú,
kiszikkadó parasztok.
Dombocskán, mint szívükön a bú,
ülök. Virrasztok.

(1934)

VAGY

2. Témakifejtő dolgozat

Értelmezze a búcsú különféle változatait a magyar irodalomban! Dolgozatában térjen ki a betegség, az öregség miatti kényszerű búcsú témaköreire is, legalább két-három versen keresztül! Lehetőség szerint különböző korokból hozzon irodalmi példákat!